

Урош Шуваковић и Јасмина Петровић
Филозофски факултет Универзитета у Приштини
са привременим седиштем у Косовској Митровици

Оригинални научни рад

УДК: 316.347(497.1)

ЕТНИЧКА УДАЉЕНОСТ СТУДЕНАТА УНИВЕРЗИТЕТА У БЕОГРАДУ И УНИВЕРЗИТЕТА У ПРИШТИНИ СА ПРИВРЕМЕНИМ СЕДИШТЕМ У КОСОВСКОЈ МИТРОВИЦИ

Сажетак: *Етничка дистанца, као извор могућих друштвених конфликта, али и потенцијални извор друштвене кохезије, има великог значаја за социјалну динамику, па отуда потреба за њеним сталним истраживањим.*

Резултати истраживања која су спроведена међу студентима Универзитета у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици (мај 2009) и Универзитета у Београду (мај 2010.), применом репрезентативног квотног узорка и технике анкете, уз коришћење као инструмента Богардусове скале, модификоване према потреби испитивања студентске популације, показала су да је етничка дистанца просечно значајно већа међу испитаним студентима у Косовској Митровици, него међу испитаним студентима у Београду. Ако се има у виду чињеница да је Косовска Митровица заправо етнички подељен град, свакодневно на рубу етничког контакта, онда је та просечно већа етничка дистанца разумљива, једнако као што је разумљива и просечно нижа етничка дистанца међу испитаним студентима у Београду, који се више космополитски односе према питању нације, што се може објаснити величином и духом града, његовом мултиетничошћу, али и чињеницом да се етнички конфликт не одвија ту – непосредно пред њиховим очима. И поред разлике у скору етничке дистанце, и једни и други имају највећу етничку дистанцу према Албанцима, што се може објаснити да су припадници ове нације ти који разбијају данашњу државу Србију, стварајући на њеној територији некакво тзв. „независно Косово“.

Ако се имају у виду етничке дистанце студената у Косовској Митровици у односу према оним народима који живе на подручју Аутономне покрајине Косово и Метохија, намеће се закључак да су тамо Срби и Црногорци сами себи довољни! Та чињеница заправо говори о томе колико је косовско-метохијско друштво заправо подељено

друштво, при чему у тим поделама вера има значајан утицај. Заправо се може рећи да резултати добијени у погледу скора етничке дистанце индицирају резултате конфесионалне дистанце.

У случају студената оба универзитета, уочљиво је да је наглашено већа етничка дистанца у односу према оним екс-југословенским народима са којима су вођени ратови (осим Албанаца, ради се и о Хрватима, Муслиманима/Бошњацима и, у мањој мери, Словенцима) и оним не-југословенским народима који су се током читаве југословенске кризе, укључујући и њену савремену фазу везану за Косово и Метохију, војно-агресивно и непријатељски односили према нашој земљи (Американци, Немци, Енглези, Холанђани), док је етничка дистанца значајно мања према оним не-југословенским народима који су се према нама односили пријатељски, са којима постоји висок степен идентификације (Руси, Грци). Интересантно је да, и поред не баш пријатељског става који је Француска показивала према нашој земљи у последње време, етничка дистанца је према Французима мања у односу на остале побројане западне народе, што је ваљда реликт „традиционалног пријатељства“. Интересантно је уочити и то да је генерално етничка дистанца студената оба универзитета мања у односу према народима који никада нису живели у Југославији, него у односу према бившим југословенским народима, из чега се може закључити да је тај заједнички живот заправо продубио етничку раздвојеност.

Код студената оба универзитета забележена је велика етничка дистанца у односу према Ромима и Кинезима. Када је о Ромима реч, то се може објаснити многим негативним стереотипима који постоје о овом народу, и са којима је време да Срби заиста раскрсте, пошто су Роми током историје углавном делили судбину српског народа, укључујући ту и судбину етничког чишћења Срба и Рома са Косова и Метохије 1999. године. У погледу етничке дистанце према Кинезима, народу који се пријатељски и заштитнички односио према Србији, вероватно је да су недовољно међусобно непознавање култура, начина живота, обичаја и сл. допринели таквој високој етничкој дистанци, што свакако треба да буде предмет даљих проучавања.

Кључне речи: етничка дистанца, Богардусова скала, студенти, Универзитет у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици, Универзитет у Београду.

УВОДНЕ НАПОМЕНЕ

У размаку од годину дана спроведена су два емпиријска испитивања (Милосављевић, Радосављевић, 2000), применом технике теренске анкете (Милић, 1996; Шуваковић, 2000) којима је покушано да се одреди етничка дистанца студентске популације у односу према другим нацијама, како некадашњим југословенским, тако и оним које никада нису биле у саставу бивше заједничке државе. Прво¹, маја 2009. године је спроведено међу студентима Универзитета у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици. Овај је универзитет изабран имајући у виду да му је привремено седиште у „подељеном граду“, и да је у питању студентска популација која живи на „подручју замрзнутог етничког конфликта“, где су свакако етничке тензије веће него што је уобичајено и где студенти живе и раде у изразито отежаним условима. Те етничке напетности додуше нису новијег датума, пошто је реч о подручју на коме „историја бележи тензију у етничким односима готово као трајну чињеницу“ (Петровић, 2010), али су у актуелном моменту, када је на дневном реду питање сецесије тог дела територије, етнички односи на Косову и Метохији (у даљем тексту: КиМ, Космет), посебно српско-албански, доведени до усијања. Свакако да би постојало оправдање да је оваква врста мерења етничке дистанце спроведена и на територији читаве АП КиМ, на укупној, а не само студентској популацији, међутим то су објективни фактори онемогућили². Због тога су се истраживачи и одлучили да испитивање спроведу тамо где је могуће – међу студентском популацијом Универзитета у Приштини који је привремено измештен у Косовску Митровицу. Друго³ истраживање је спроведено маја 2010. године, међу студентима Универзитета у Београду, који живе и раде у двомилионском главном граду Србије, у условима постојања друштвене средине који се може сматрати одговарајућим и прихватљивим за бављење

¹ Коруководиоци испитивања били су др Урош Шуваковић и др Јасмина Петровић, доценти на Катедри за социологију Филозофског факултета Универзитета у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици

² У те објективне факторе убрајамо како демографске, које значе да данас нико поуздано не зна колико на Косову и Метохији има становника и које су нације у ком проценту заступљене, а какво је сазнање неопходно ради израде узорка, преко постојања психолошких и других баријера које онемогућују спровођење теренске анкете до сасвим оправдане забринутости за безбедности анкетара.

³ Руководилац овог испитивања је био проф. др Данило Ж. Марковић, редовни члан Српске академије образовања, а оно је спроведено у оквиру међународног истраживачког пројекта „Вредносне оријентације студената главних градова“, у коме учествују представници Кине, Русије, Чешке и Србије. Аутори овог рада били су чланови српског истраживачког тима.

академским радом. Оба истраживања су спроведена коришћењем истог инструмента – анкетног упитника (Термиз, Милосављевић, 2000:161-192; Шуваковић, 2000: 113-120), на репрезентативном квотном узорку (Супек, 1968: 210-212) од 450, односно 500 студената, при чему је узорак примењен на Универзитету у Београду био и двостепен⁴. Овде напомињемо да испитивање етничке дистанце међу студентском популацијом има и свој посебан смисао, уколико се има у виду да је реч о најшколованијим припадницима својих нација из којих се, по правилу, регрутује и друштвена и политичка елита једног народа.

Етничка дистанца је испитивана применом *Богардусове* (E.S. Bogardus) *скеале* (Bogardus E.S, 1925; Супек, 1968: 273-279) , модификоване у складу са одликама испитиване популације (студенти), са 7 могућих социјалних односа са припадницима других нација: да стално живи у мојој земљи, да живи у мом суседству, да студирамо на истом факултету, да ми буде професор/ асистент на факултету, да ми буде пријатељ, да се забавља, буде у браку, са мојим братом/сестром и да се забавља, буде у браку, самном. Инструмент Богардусове скеале је стандардан када је реч о утврђивању социјалне (етничке) дистанце, будући да је он заснована на мерењу ставова испитаника у погледу тога у коју врсту односа би испитаник ушао са припадником друге нације, при чему никако не треба губити из вида напомену о томе да је мерење, заправо, „само усавршавање и прецизирање класификација“ (Милић, 1996: 599). Како се овде истражују ставови који су, по дефиницији, „релативно трајни“ (Шуваковић, 2000: 47), те се „тешко мењају“ (Трпковић, 2007: 592) то нам онда омогућује да вршимо компаративно истраживање на истоврсним, а различитим популацијама, у протоку одређеног временског периода. Наравно, код оваквог истраживања треба узети и друштвене прилике у обзир, пошто када је реч о етничкој дистанци оне могу деловати или фаворизујуће или дефаворизујуће на њен пораст, при чему се може говорити и о организованом прегнућу друштва или друштвених група у правцу повећања или смањења кроз стварање и неговање одговарајућих етничких стереотипа нпр. путем културне политике (Шуваковић, 2010: 221-233; Миловић, 2010). Управо су на то и указала нека пређашња истраживања, која су утврдила како

⁴ С обзиром на чињеницу да Универзитет у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици има 10 факултета у свом саставу, то није представљало проблем да сваки буде појединачно обухваћен пројектованим узорком. Међутим, како Универзитет у Београду има у свом саставу 31 факултет, то је узорак рађен двостепено: у првом степену утврђено је колико јединица узорка отпада на сваку од 4 групације факултета у оквиру Универзитета у Београду, пропорционално броју студената који похађају факултете у оквиру сваке од групација, да би се у другом степену методом случајног избора бирали факултети са којих су студенти улазили у узорак.

је „медијски рат“ вођен на просторима некадашње СФРЈ био заправо припрема рата који је уследио. Резултат „медијског рата“ је „црно бела слика коју су карактерисале потпуна идеализација властите етничке групе и историје уз истовремену демонизацију друге етничке групе или више других етничких група... Припадност етничкој групи постало је основно мерило вредности, а етничка дистанца достигла је максимум“ (Опачић, Вујадиновић, 2005: 118-119).

Етничка дистанца је испитивана према екс-југословенским и не-југословенским нацијама, пошто се пошло од претпоставке да су године заједничког живота у истој држави, али и начин на који је та држава разбијена, утицале и на етничку удаљеност, што је истраживање и потврдило. Од југословенских нација, осим оних који су имали статус народа (Срби, Хрвати, Словенци, Муслимани/Бошњаци, Црногорци и Македонци), у обзир су узете и значајне националне мањине које су живе у бившој СФРЈ (Албанци, Мађари, Румуни, Бугари, Турци) и етничка група Рома. У погледу не-југословенских народа, утврђивана је етничка дистанца студената у односу према великим европским народима (Русима, Енглезима, Французима, Немцима, Грцима, Холанђанима и Пољацима), те у односу према две велике, ваневропске нације: Американцима и Кинезима.

РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА

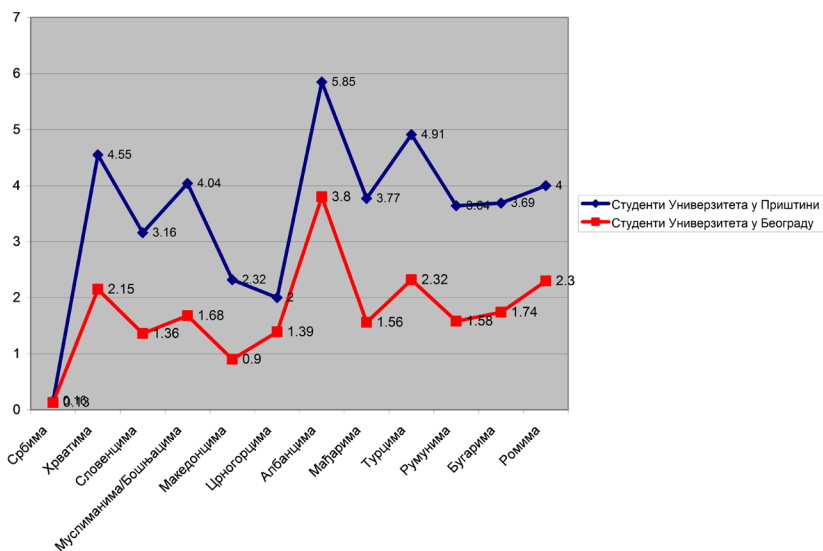
Табела 1. Категорија скорa етничке дистанце студената према
припадницима одређених нација које су живеле у оквиру бивше
Југославије

Етничка дистанца према:	Категорија скорa етничке дистанце (исказана у %)							
	Без дистанце		Мала		Умерена		Велика	
	ПУ	БУ	ПУ	БУ	ПУ	БУ	ПУ	БУ
Србима	96,0	97,2	2,6	0,6	0,8	0,3	0,5	2,0
Хрватима	22,3	53,8	13,7	12,0	19,4	13,4	44,6	20,8
Словенцима	35,7	67,0	20,1	12,9	22,3	8,0	22,0	12,8
Муслиманима/ Бошњацима	23,5	59,4	19,9	14,5	21,6	11,9	35,0	14,2
Македонцима	47,3	74,9	21,5	12,3	17,7	6,0	13,4	6,8
Црногорцима	52,3	66,6	21,6	13,2	14,4	7,6	11,7	12,6
Албанцима	7,7	23,9	7,7	16,3	12,9	18,3	71,6	41,4
Мађарима	29,6	58,1	18,6	18,5	19,3	13,3	31,8	10,1
Турцима	19,2	42,6	13,0	22,6	16,8	15,9	50,9	18,8
Румунима	33,2	58,8	17,3	16,7	19,7	12,4	29,7	12,1
Бугарима	30,1	55,4	15,7	19,7	23,3	11,9	27,9	13,0
Ромима	19,7	37,4	19,5	28,0	30,4	19,3	30,4	15,3

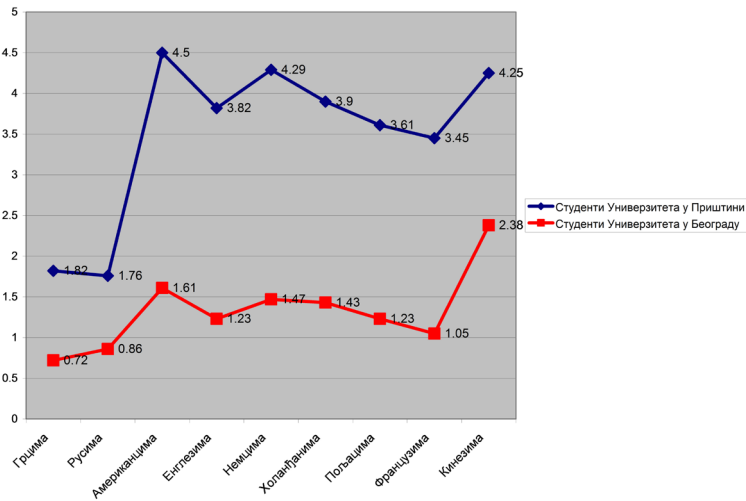
Табела 2. Категорија скор етничке дистанца студената према припадницима одређених нација које **нису живе**ле у оквиру бивше Југославије

Етничка дистанца према:	Категорија скор етничке дистанце (исказана у %)							
	Без дистанце		Мала		Умерена		Велика	
	ПУ	БУ	ПУ	БУ	ПУ	БУ	ПУ	БУ
Грцима	56,5	80,7	21,0	9,2	14,0	4,6	8,6	5,5
Русима	57,5	77,1	21,0	10,6	11,8	6,2	9,7	6,2
Американцима	26,5	65,5	10,7	10,5	19,0	8,5	43,9	15,5
Енглецима	32,6	71,7	15,6	10,2	17,8	6,4	34,0	11,7
Немцима	28,7	64,1	10,8	14,3	20,9	8,7	39,6	12,8
Холанђанима	31,1	65,9	14,4	12,8	21,0	8,7	33,5	12,5
Пољацима	31,6	68,4	16,7	13,2	20,1	9,9	31,6	8,5
Французима	35,3	75,2	17,1	9,6	19,6	5,8	28,0	9,3
Кинезима	23,0	36,7	17,9	29,4	22,0	15,7	37,1	18,1

Графикон 1. Средња вредност скор етничке дистанце студената у односу према **екс-југословенским народима**

Графикон 2. Средња вредност скора етничке дистанце студената у односу према не-југословенским народима

Сагледавајући резултате добијене мерењем етничке дистанце према припадницима одређених нација студената ова два универзитета, могуће је уочити следеће чињенице:

- 1) Код студената оба универзитета највећа је етничка дистанца у односу према припадницима албанске националности, са којима би у просеку испитаници међу косовско-митровачким студентима од понуђених 7 облика социјалних контаката одбили 6, а међу београдским студентима одбили би 4. Чак 71,6% испитаних косовско-митровачких студената, односно 41,4% београдских студената исказује велику етничку дистанцу према Албанцима.
- 2) Код испитаних студената оба универзитета на другом месту у скору етничке дистанце налазе се Турци са којима 5 врста социјалних контаката одбија просечан испитаник међу студентима у Косовској Митровици, а свега 2 врсте контакта просечан испитаник у Београду. На трећем месту у скору дистанце међу косовско-митровачким студентима су Хрвати (4,55), а међу београдским студентима Роми (2, 30).

- 3) Када је реч о не-југословенским народима, косовско-митровачки студенти највећу дистанцу показују према Американцима (у скору 4,50), Немцима (4,29) и Кинезима (4,25), док је код београдских студената ситуација нешто другачија: највећа је дистанца према Кинезима (у скору 2,38), Американцима (1,61) и Немцима (1,47).
- 4) Подаци показују и то да је просечна етничка дистанца код косовско-митровачких студената значајно (двоструко, чак и троструко) виша у односу на етничку дистанцу коју показују београдски студенти.
- 5) Подаци показују и да је етничка дистанца код испитаника просечно виша када су у питању некадашњи југословенски народи, него када је реч о народима који никада нису живели у Југославији. Грци и Руси су и косовско-митровачким и београдским студентима ближи од Црногораца и Македонаца, као најближим екс-југословенским народима, при чему су београдским студентима Словенци ближи него Црногорци. Овај податак, с обзиром да је у питању истраживање из маја 2010. године, доводи у питање наше раније мишљење да је нешто већа етничка дистанца у односу на Црногорце измерена међу косовско-митровачким студентима маја 2009. године била директна последица непосредно пре спровођења испитивања донете одлуке Владе Црне Горе да призна тзв. „независност Косова“. Очито је да се тај раст етничке дистанце према Црногорцима не може једноставним разлозима објаснити и да ће бити неопходна даља и продубљенија истраживања која би требало да укажу на разлоге повећања етничке дистанце према овом блиском народу.
- 6) С обзиром да је највећи број испитаника из редова српске националности, логичан је резултат да је најмања етничка дистанца код студената оба универзитета управо према Србима. Уколико изузмемо овај податак као „самоподразумевајући“, уз само једно одступање (скор етничке дистанце према Словенцима), истраживање је показало да је етничка дистанца по правилу мања у односу на све православне народе, у поређењу са другим народима у односу на које је мерена, што иде у прилог тези о значају вере за нацију и за разумевање националног идентитета.

УМЕСТО ЗАКЉУЧКА

Етничка дистанца, као извор могућих друштвених конфликта, али и потенцијални извор друштвене кохезије, има великог значаја за социјалну динамику, па отуда потреба за њеним сталним истраживањим.

Резултати истраживања која су спроведена у размаку од годину дана (мај 2009 – мај 2010) међу студентима Универзитета у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици и Универзитета у Београду показали су, најпре, да је етничка дистанца просечно значајно већа међу испитаним студентима у Косовској Митровици, него међу испитаним студентима у Београду. Ако се има у виду чињеница да је Косовска Митровица заправо етнички подељен град, свакодневно на рубу етничког конфликта, онда је та просечно већа етничка дистанца разумљива, једнако као што је разумљива и просечно нижа етничка дистанца међу испитаним студентима у Београду, који се више космополитски односе према питању нације, што се може објаснити величином и духом града, његовом мултиетничошћу, различитим културним утицајима, али и чињеницом да се етнички конфликт не одвија ту – непосредно пред њиховим очима. Ипак, и поред разлике у скору етничке дистанце, и једни и други имају највећу етничку дистанцу према Албанцима, што је податак који не изненађује ако се имају у виду налази ранијих истраживања у којима је константо бележена велика социјална удаљеност Срба у односу на ову етничку групу (Пантић, 1989; Баћевић, 1990; Кузмановић, 1994; Миладиновић, 2007; Иванов, 2008 итд.) али и највећи степен узајамног дистанцирања међу припадницима ових националних ентитета,⁵ и то нарочито од осамдесетих година и касније. На овом примеру дистанцирања у овом али и ранијим истраживањима на југословенској и српској популацији, могуће је потврдити констатацију да „обрасци једностраног и обостраног етничког (не)дистанцирања... уверљиво показују да су „на делу“ различити чиниоци – историјски, културни, религијски, језички, персистирање прошлости итд.“ (Баћевић, 1990: 161). Ове налазе треба посматрати између осталог и као реакцију на политичке сукобе новијег датума који су кулминирали покушајем разбијања Србије и стварања тзв. „независног Косова“, озбиљним нарушавањем међунационалних односа између поменутих група и радикалним угрожавањем основних људских права преосталих Срба на КИМ.

⁵ Овде је поменут само занемарљив део истраживања у којима се констатује наведена правилност.

Ако се имају у виду етничке дистанце студената у Косовској Митровици у односу према оним народима који живе на подручју Аутономне покрајине Косово и Метохија, намеће се закључак да су тамо Срби и Црногорци сами себи довољни! Та чињеница заправо говори о томе колико је косовско-метохијско друштво реално подељено друштво, при чему у тим поделама вера има значајан утицај¹. Да ли бисмо исти резултат добили да смо имали прилику да испитамо етничку дистанцу макар и код албанских студената у Приштини, остаје само да се предпоставља и да се у неком будућем истраживању утврди. Ипак, на основу ових налаза можемо са извесношћу да закључимо како је прича о „јединственом, мултиетничком и мултикултуралном косовском друштву“, о „помирењу и заједничком животу“ Срба и Албанаца само бацање прашине у очи.

У случају студената оба универзитета, уочљиво је да је наглашено већа етничка дистанца у односу према оним екс-југословенским народима са којима су вођени ратови (осим Албанаца, ради се и о Хрватима, Муслиманима/Бошњацима и, у мањој мери, Словенцима) и оним не-југословенским народима који су се током читаве југословенске кризе, укључујући и њену савремену фазу везану за Косово и Метохију, војно-агресивно и непријатељски односили према нашој земљи (Американци, Немци, Енглези, Холанђани), док је етничка дистанца значајно мања према оним не-југословенским народима који су се према нама односили пријатељски, са којима постоји висок степен идентификације (Руси, Грци). Интересантно је да, и поред не баш пријатељског става који је Француска показивала према нашој земљи у последње време, етничка дистанца је према Французима мања у односу на остале побројане западне народе, што је ваљда реликт „традиционалног пријатељства“. Интересантно је уочити и то да је генерално етничка дистанца студената оба универзитета мања у односу према народима који никада нису живели у Југославији, него у односу према бившим југословенским народима, из чега се може закључити да је тај заједнички живот заправо продубио етничку удаљеност. То се може закључити и на основу тога да је већа етничка дистанца између студената и оних народа са којима су они просторно ближи, у односу на оне који су им просторно удаљенији.

Код студената оба универзитета забележена је велика етничка дистанца у односу према Ромима и Кинезима. Када је о Ромима реч, константа у одлучном дистанцирању, један је од најстабилнијих налаза у испитивању међуетничке удаљености и то не само у Србији

већ и шире, на подручју Балкана. (Мантарова, Закхариева, 2007; Иванов, 2008). Није тешко сложити се са истраживачима који инсистирају на снажној вези између забележене дистанце и укупног социјалног положаја Рома. Дуготрајни установљен „етнокласни“ или „субпролетерски“ (Митровић, 1990) положај условљен је константним дејством механизма дискриминације и сегрегације. Како је блокирана њихова структурна интеграција, ова групација остаје изван могућности коришћења канала социјалне покретљивости и озбиљнијег социјалног организовања у циљу промене властитог социјалног положаја (Тодоровић, 2007: 97). Живот на рубу социјалне угрожености и изван институција, укупни социјални статус ромске етничке групе у реалном друштвеном простору, уз дубоко укоренење стереотипе већинских народа о овој етничкој групи и често, негативну медијску слику о њима, водили су константном дистанцирању од њених припадника каткад „исказаном и у отвореној агресивности“ (Митровић, 1996:815), иако су Роми током историје делили судбину већинских народа на Балкану, па и у Србији укључујући ту и судбину етничког чишћења Срба и Рома са Косова и Метохије 1999. године.

У погледу етничке дистанце према Кинезима, народу који се пријатељски и заштитнички односио према Србији, вероватно је да су недовољно међусобно познавање - култура, начина живота, обичаја и сл. допринели таквој високој етничкој дистанци, што свакако треба да буде предмет даљих проучавања.

ЛИТЕРАТУРА

- Баћевић, Љ.(1990): „Национална свест омладине“ у Михаиловић С. и др : *Деца кризе – Омладина Југославије крајем осамдесетих*, Београд: ИДН, Центар за политиколошка истраживања и јавно мњење.
- Bogardus, E. S. (1925): “Measuring Social Distances”, *Journal of Applied Sociology*, 9
- Иванов, Ј. (2008): „Међуетнички односи на Балкану у светлу етничке и конфесионалне дистанце“, у *Квалитет међуетничких односа и култура мира на Балкану*, уред. Ђорђевић, Д, и Тодоровић Д., Ниш: Филозофски факултет Универзитета у Нишу, Центар за

социолошка истраживања

- Кузмановић, Б.(1994): „Социјална дистанца према појединим нацијама“, у Лазић, М. ур.*Разарање друштва*, Београд: Филип Вишњић
- Мантарова, А., Закхаријева, М. (2007): “Ethnic Tolerance in Bulgarian Society”, у: Митровић, Љ. ур., *Идентитети и култура мира у процесима глобализације и регионализације Балкана*, Ниш: Филозофски факултет Универзитета у Нишу.
- Миладиновић, С., (2007): „Национални идентитет у зони највеће дистанце“, у: Митровић, Љ. Ур., *Идентитети и култура мира у процесима глобализације и регионализације Балкана*, Ниш: Филозофски факултет Универзитета у Нишу.
- Милошевић, Л. (2004): „Срби о другима (Друштвена удаљеност срба од припадника других арода, националних мањина и етничких група у југоисточног Србији)“ у: *Квалитет међуетничких односа, свест о регионалном идентитету и могућности сарадње и интеграције на Балкану*, Ниш: Филозофски факултет Универзитета у Нишу.
- Милић, В. (1996), *Социолошки метод*, Београд: Завод за уџбенике и наставна средства
- Миловић, Н. (2010), „Рат у Југославији из угла иностраних драмских писаца“, рад презентован на међународној научној конференцији „Медији и култура мира на Балкану“, Институт за социологију, Филозофски факултет Универзитета у Нишу, Ниш, 11-12. јун 2010. године
- Милосављевић, С, Радосављевић, И. (2000), *Основне методологије политичких наука*, Београд: Службени гласник
- Митровић, А (1990), *На дну: Роми на границама сиромаштва*, Београд: Научна књига
- Митровић, А (1996), „Положај Рома у друштву – Могући приступ истраживању ромске популације“, у М. Маџура и В. Становчић, ур. *Положај мањина у Савезној Републици Југославији*, стр.807-818, Београд: САНУ
- Михајиловић, С.(1998): „Етнички стереотипи и хетеростереотипи на Косову“, *Социологија*, XL, 3
- Опачић, Г, Вујадиновић, Б. (2005), „Етничка дистанца и етнички

стереотипи као фактор одлуке о повратку“, у Г. Опачић, И. Видаковић, Б. Вујадиновић (ур.) *Живот у послератним заједницама*, Београд: IAN Међународна мрежа помоћи, стр. 115-143, доступно на:

<http://www.ian.org.rs/publikacije/posleratnezajednice/knjiga/09etnicka-distanca.pdf> [приступљено 30.08.2010.]

- Пантић, Д. (1989), „Друштвена дистанца“, у *Југословени о друштвеној кризи*, Београд: ИЦ Комунист;
- Пантић, Д. (1996): “Changes in ethnic stereotypes of Serbs”, *Социологија*, XXXVIII, 4
- Петровић, Ј. (2010), „Међуетнички односи на Косову и Метохији посматрани кроз призму етничке дистанце“, у Д. Маликовић (ур.) *Косово и Метохија у цивилизацијским токовима*, међународни тематски зборник радова, Косовска Митровица: Филозофски факултет
- Супек, Р. (1968), *Испитивање јавног мнијења*, Загреб: Напријед
- Термиз, Ц, Милосављевић С. (2008), *Аналитика I*, Лукавац: НИК Графит
- Тодоровић, Д. (2007), *Друштвена удаљеност од Рома*, Ниш: Филозофски факултет Универзитета у Нишу, Нови Сад: STYLOS
- Трипковић, М. (2007) „Став“, у А. Мимица, М. Богдановић, ур. *Социолошки речник*, Београд: Завод за уџбенике
- Шуваковић, У. (2000), *Испитивање политичких ставова*, Београд: Завод за уџбенике и наставна средства
- Шуваковић, У. (2010), „Културна политика бивших југословенских република Босне и Херцеговине и Хрватске у огледалу њихових националних кинематографија (1993-2008)“, у Б. Стевановић, А. Костић, Љ. Митровић (ур) *Медији и култура мира на Балкану*, Ниш: Филозофски факултет Универзитета у Нишу, Институт за социологију

Uros Suvakovic and Jasmina Petrovic
Faculty of Philosophy of the University in Pristine
With temporary Head Office at Kosovska Mitrovica

ETHNIC DISTANCE AMONG STUDENTS OF UNIVERSITY IN BELGRADE AND UNIVERSITY IN PRISTINE WITH TEMPORARY HEAD OFFICE IN KOSOVSKA MITROVICA

Summary: *Ethnic distance has a great importance for social dynamics, as the source of possible social conflicts, but also the potential source of social cohesion. Therefore, there is a need for constant research.*

Results of the research carried out among the students of the University in Pristine with temporary head office at Kosovska Mitrovica (May 2009) and the University in Belgrade (May 2010), with implementation of representative quota sample and questionnaire technique, with using Bogardus scale as the instrument modified for the needs of researching student population, have shown that the ethnic distance in average is considerably bigger among the questioned students in Kosovska Mitrovica, comparing to the students questioned in Belgrade. Considering the fact that Kosovska Mitrovica is a city divided on ethnic principle, at the edge of ethnic contact every day, this bigger ethnic distance in average is understandable then, the same that is understandable the smaller ethnic distance among the students in Belgrade, who have more cosmopolitan attitude regarding the case of nation, which can be explained by the size and the spirit of the city, but also with the fact that ethnic conflict is not taking place here – just in front their eyes. Regardless the difference in the result of ethnic distance, they both have the greatest distance towards Albanians, which can be explained by the fact that members of this nation are those who disintegrate the present state of Serbia, creating on its territory so called “independent Kosovo”.

Considering ethnic distance of students in Kosovska Mitrovica regarding those nations that live in the area of Autonomous Province Kosovo and Metohija, conclusion is imposed that Serbs and Montenegrins there are sufficient for themselves! This fact actually illustrates how much the society of Kosovo and Metohija is actually divided society, while the religion has an important influence in those divisions. Actually, it may be said that obtained results regarding the scale of ethnic distance indicate the results of confessional distance.

In case of students from both Universities, it is evident that significantly bigger ethnic distance is to those ex-Yugoslav nations with which wars were

waged (except Albanians, these are also Croatians, Muslims/Bosnians and little less Slovenians) and to those non-Yugoslav nations which had an unfriendly relationship with our country during the whole Yugoslav crisis, including the contemporary phase regarding Kosovo and Metohija (Americans, Germans, Englishmen, Dutchmen), while ethnic distance is considerably lower to those non-Yugoslav nations with friendly relationship, with which there is a high level of identification (Russians, Greeks). It is interesting that regardless not so friendly attitude of France to our country recently, ethnic distance to Frenchmen is lower than to the other mentioned western nations, which is probably the relict of the "traditional friendship". It is interesting to observe that in general the ethnic distance of students from both Universities is lower to those nations that have never lived in Yugoslavia, regarding those former Yugoslav nations, from which one may conclude that the joint living actually has deepened the ethnic distance.

Great ethnic distance has been recorded with students of both Universities to Gypsies and Chinese. Regarding Gypsies, it can be explained by many negative stereotypes that exist regarding this nation, and it is really the time that Serbs part with them finally, since during the history they have mostly share the faith of Serbian nation, including the ethnic cleansing of Serbs and Gypsies from Kosovo and Metohija in 1999. Regarding the ethnic distance to Chinese, the nation that has friendly and protective relationship with Serbia, it is probably insufficient knowledge on cultures, manner of life, habits and similar that contributed to such a great ethnic distance, which surely should be the subject of further researches.

Key words: ethnic distance, Bogardus scale, students, University in Pristine with temporary head office at Kosovska Mitrovica, University in Belgrade.